

**concerto
BUDAPEST**

**MAGYAR KINCSEK
ORBÁN 70 / CSÍKY 80**

**PESTI VIGADÓ
2017.11.18. 19:30**

ORBÁN GYÖRGY Serenata No.1

ORBÁN GYÖRGY Hegedűverseny

– szünet –

CSÍKY BOLDIZSÁR Obsessiones – ősbemutató

CSÍKY BOLDIZSÁR Gulag

Közreműködik

Kruppa Bálint hegedű

Szent Efrém Férfikar (karnagy: Bubnó Tamás)

Concerto Budapest

Vezényel **Rácz Zoltán**

Két összeillő zeneszerzőt ünnepel a Concerto Budapest hangversenye. Mind **Orbán György**, mind **Csiky Boldizsár** Erdély szülötte, sőt mindketten ugyanabban a városban, Marosvásárhelyen látták meg a napvilágot. Egyikük Magyarországon telepedett le, másikuk mindmáig Erdélyben él – s mindkettejük munkásságát erős szálak kapcsolják a hagyományhoz. Orbán György július 12-én ünnepelte 70. születésnapját, Csiky Boldizsár október 3-án volt 80 esztendő.

ORBÁN GYÖRGY

A kolozsvári zeneakadémián Sigismund Toduță és Max Eisikovits zeneszerzés-növendéke volt. 1979-ben települt át Budapestre, ahol 1990-ig a Zeneműkiadó szerkesztőjeként dolgozott, 1982 és 2009 között pedig a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen tanított. Sokszínű életművének műfaji skálája az operáktól és az oratóriumtól a szimfonikus zenén és a kamarazenén át a szólóhangszeres darabokig terjed, egyik legfontosabb területe azonban a dal és az énekkari muzsika. Zenéjének fontos jellemzője a hagyománnyal való intenzív kapcsolat.

CSÍKY BOLDIZSÁR

Előbb a marosvásárhelyi Bolyai Líceum, majd a kolozsvári Gheorghe Dima Zeneakadémia növendéke volt – itt ugyanaz a Sigismund Toduță tanította, aki később Orbán Györgyöt is. Mesterei közül fontos még a folklórkutató Jagamas János hatása – tőle kapta a népzene iránti elkötelezettségét. Tanulmányai befejeztével visszatért szülővárosába, ahol mindmáig él és dolgozik. Zenéje – bár a dodekafóniától és a szerializmustól hamar elfordult – mindmáig nem veszítette el kortársi jellegét. Alkotó művészetében fontos szerepet játszik Bartók stílusának tudatosan vállalt hatása.

KRUPPA BÁLINT

Hatéves kora óta hegedül, később Perényi Eszter tanította a Zeneakadémián, a Különleges Tehetségek Osztályában. Koncertmestere volt a Zeneakadémia Szimfonikus Zenekarának, alapítója a rendszeresen hangversenyező, kortárs műveket is megszólaltató Kruppa Vonósnégyesnek. Jelenleg a Zeneakadémia Doktori Iskolájának hallgatója. Részt vett a Lockenhausi Kamarazenei Napokon, a pannonhalmi Arcus Temporum fesztiválon. 2015-ben Junior Prima-díjat kapott.

RÁ CZ ZOLTÁN

A magyarországi kortárs zenei élet egyik legjelentősebb alakja, a modern hangzásesztétikák nagykövete. Elismert ütőhangszeres szólistaként, zenekarvezetőként és dirigensként egyaránt – idehaza és külföldön is. A Kossuth-, Liszt- és Prima-díjas Amadinda Ütőegyüttes létrehozója és vezetője. 1990-től a Liszt Ferenc Zeneakadémia tanára.

SZENT EFRÉM FÉRFIKAR

A Férfikart 2002-ben alapította az együttes művészeti vezetője, a Liszt-díjas Bubnó Tamás. Az együttes fő célja a bizánci rítusú keresztény világ vokális örökségének kutatása, bemutatása és népszerűsítése, valamint nagy hangsúlyt helyeznek az európai kortárs zene új kompozícióinak megszólaltatására és a magyar férfikari hagyomány (Liszt, Bartók, Kodály, Ligeti) ápolására. Gyakori fellépői Európa legfontosabb zenei központjainak és fesztiváljainak.

ORBÁN György Serenata no. 1

Az 1. *serenád* (melyet utóbb még három hasonló műfajú mű követett) a partitúra tanúsága szerint 1984-ben keletkezett. Már előadó-apparátusa is jelzi, hogy szerzője nem a bécsi klasszikus szerenád-hagyományhoz kapcsolódik: a vonósok mellett nemcsak fafúvók játszanak, de teljes rézfúvós kar és gazdag ütős apparátus is szerepet kap. A magyar zenetörténet lassú-gyors tételpárjainak hagyományához húz a szokatlan kéttételesség, s a „komolyabb szándékot” jelzi az is, hogy a nyitótétel, bár könnyed ritmikájú 6/8-os dallammal indít, a bevezetésben ugyanakkor szűk járású, borús-töprengő kromatikus dallamot intonál, s a tétel egésze az *Andante serio*s előadói utasítást kapja. A dallamosság ugyanakkor éneklő karakterű, s ez jellemző az *Allegro* második tételre is. Fontos tulajdonsága a műnek a széphangzás iránti vágy és a vonzódás a tonalitáshoz. („1979-ben jutottam ki először nyugatra, ahol véglegessé vált számomra a felismerés, hogy az akkori kortárs zene lényegében idegen tőlem, valami egészen mást kell csinálnom.”) Az 1. *serenád* érzékenyen kidolgozott partitúrája tehát finom játékot játszik: egyensúlyoz derű és ború, régi és új között. Ismét a szerzőt idézzük: „A mű jól belefér a »retró«-skatulyába, és kétségtelenül »neós«, akár tetszik ez nekem, akár nem. Eszközeiben lefelé nivellál: kéttételessége csonkaságot idéz. Harsonából csak egy van, ami a hangzást a cirkusz világába zülleszt. És sorolhatnám: egész frázisok törnek ketté úgy, hogy morfológiailag azért még működjenek. A nő lezuhan a trapézról, de a háló megfogja. Fontos a cím is: a szimfonikus műfajok közül talán a *serenád* a legigénytelenebb. Ezzel ellentétes a fokozások, csúcspontok dramaturgiája. És kétségtelen, hogy az eszközök középpontjában ott van valami, amit a modernitás régóta elutasít: a pátosz, amely nélkül nem tudnék komponálni.”

ORBÁN György Hegedűverseny

A *Hegedűverseny* 2005 és 2008 között született. Szeffcsik Zsolt hegedűművész, az Erdődy Kamarazenekar művészeti vezetője kérte fel a szerzőt a mű komponálására, s ő is mutatta be a kompozíciót 2008 szeptemberében. „A darab első két tétele stílusában talán kissé szorosabb egységet képez (közvetlenül egymás után készültek el egy éven belül, míg a zárótétel két évvel később). Ezek hangvételében számomra Bartók Hegedűversenyének, mint a megkerülhetetlen, *par excellence* »magyar hegedűversenynek« hatása mindenképpen érezhető, úgy az első tétel pentaton sorból kibomló, daloló főtémája, mint a második tétel tipikus »éjszaka zenéje« karakterében. A lendületes harmadik tételből hallható ki leginkább az az Orbán Györgyre jellemző, feszes lökötésű, a hallgatót ritmikai játékkal gyakran meghökkentő (s itt a tétel végén gyermekdalszerű idézettel fricskát mutató) karakter, mely a Hegedűverseny mellett az utóbbi évek kamarazenekari ciklusaiiban (Rasumoffsky-sorozat, Kájoni-sorozat) a szerző összetéveszthetetlen stílusjegyeként jelenik meg” – jellemzi a művet Szeffcsik. A virtuóz *Hegedűverseny* tehát rendkívül sokszínű, játékos alkotás, amelyben a romantikus hegedűversenyek átél és feldolgozott öröksége megfér a Bartók- és olykor Stravinsky-hatással, a finálé néha jazzes vagy könnyűzenére emlékeztető ritmikájával és regösének-főtémájával (népdalelemek, mint arra maga a szerző figyelmeztet, többször is felbukkannak a műben).

CSÍKY Boldizsár Gulag

Gulag című zenekari darabját, mely, mint maga a szerző fogalmaz, „leginkább a szimfonikus költemény műfajába sorolható”, 2008-ban komponálta Csíky Boldizsár. A művet a Kolozsvári Magyar Opera Zenekara élén Selmeczi György mutatta be, Magyarországon Kocsis Zoltán és a Nemzeti Filharmonikusok ismertették meg a közönséggel, 2011 októberében. A partitúra élén Radnóti-idézet áll: „Oly korban éltem én...” „Ez a zene az emberi szenvedésnek kíván figyelmetető emléket állítani, és méltatlannak tartja azt a kérdésfeltevést, vajon melyik szintéren volt nagyobb a szenvedés, hol volt szörnyűbb a halál.” A lassú, kimért, súlyos zene gyászindulóként lépdel, karaktere komor és szigorú, te-

matikájában meghatározó egy jellegzetesen bartóki kromatikájú, sötéten gomolygó dallam. „A kiélezett hangszerelési effektusokban kibontakozó, egy időben elhangzó, egymás fölé-alá komponált, ellentétes jellegű dallamvonalak feszült hangulatot teremtenek” – jellemzi művét a szerző. Hatásos dramaturgiai találata a kompozíciónak, hogy a férfikari *De profundis* („A mélységből kiáltok”) szoltármegzenésítés a mű legvégén, befejezésként szólal meg, „mint egy szakralizálva az emberi szenvedésről rajzolt zenei képet.”

CSÍKY Boldizsár Obsessiones - ősbemutató

A hangversenyen ősbemutatóként elhangzó új kompozíció, az *Obsessiones* a zeneszerző vallomása szerint „összefoglalás szeretne lenni, zenei képe sok évtized kísértő emlékeinek. Sok minden kavarog a közelmúlt Közép-Európájába szorult ember meg- és túléléseiben, a korszakot látók nyomasztó álmaiban ott torlódik a rafinált vagy durva hazugság, a kiszolgáltatottság tehetetlensége az erőszak árnyékában, a hallgatás dühítő fala, és néha örömök és szépségek, kis győzelmek még öncsalások árán is. Az ész álma szörnyeket szül – írja Goya a Caprichos egyik képe alá [...] De ez a mű nem kíván programzene lenni, nem ír le eseményeket, nem ábrázol hősokeket, árulókat, zsarnokokat. Csak zene akar lenni, feszültségekkel és lírával, komor hangzásokkal és oldódásokkal, görcsös vagy groteszk pillanatokkal és kis játékokkal [...] A zenei gondolatszövés néhány rövid tematikus elem metamorfózisaira épül, ezek a vissza-visszatérő, kísértő motívumok egyben egyféle szerkezet-összetartó, kohéziós következménnyel járnak. Ez a kompozíciós elképzelés az állandóan, szinte szeszélyesen hullámzó dinamika és a gyakori tempóváltozások közepette is megóvja a darabot az ellentétek okozta látványosságok kétes értékétől, de legfőbb összetartó ereje az, hogy mindez azon a zenei anyanyelven történik, amely nem titkolja, hogy a szerző miféle nagy hagyományokhoz tartozónak érzi magát.”

ORBÁN 70 / CSÍKY 80

GYÖRGY ORBÁN Serenata no. 1

GYÖRGY ORBÁN Violin Concerto

– *intermission* –

BOLDIZSÁR CSÍKY Obsessiones – premier

BOLDIZSÁR CSÍKY Gulag

Featuring **Bálint Kruppa** violin

Saint Ephraim Male Choir (conductor **Tamás Bubnó**)

Concerto Budapest Symphony Orchestra

Conductor **Zoltán Rácz**

Two outstanding and popular figures of contemporary Hungarian composition mark milestone birthdays this year: Boldizsár Csíky his 80th and György Orbán his 70th. This concert celebrates these two masters, both of whom were born in Tirgu Mures, trained in Cluj-Napoca and are active to this day, with a selection of key pieces from their varied compositional oeuvres: from György Orbán's first *Serenata* (1984) to a performance of the 'symphonic memorial' *Gulag* by Boldizsár Csíky, which premiered in Cluj-Napoca in 2008. As conductor of the concert, Kossuth Prize holder Zoltán Rácz guarantees the artistic integrity and audience success of the evening; he has done perhaps the most in Hungary to clear up the unfounded prejudices of students, performers and concert organizers regarding contemporary music. Soloist of György Orbán's complex *Violin Concerto* is the highly talented, 25-year-old violinist Bálint Kruppa, winner of the Junior Prima Prize. It is given to the superb Saint Ephraim Male Choir (founded by Tamás Bubnó in 2002) to perform the famous *De profundis* (Psalm 130: *Out of the depths I cry to you, Lord*) which appears in the closing part of *Gulag*, a searing musical tribute to tragic human suffering.

**Concerto
BUDAPEST**
zene szenvedéllyel

www.concertobudapest.hu

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

 inforádió

hetiválasz

ORIGO

 PAPAGENO